

Panun näkinoita

Eräs 50-vuotismuisto: Canthin "Anna Liisa".

Tänään tulee kulu-neeksi 50 vuotta Minna Canthin näytelmän "Anna Liisa" ilmestymisestä.

Monet vaiheet oli Minna Canth läpikäynyt sekä ihmisenä että kirjailijana ennenkuin hän oli kypsytynyt kykeneväksi luomaan "Anna Liisansa", joka on hänen tasapuolisin ja seestynein näytelmänsä. Rva Canthin nimen ympärillä kävivät kirjallisen ja esteettisen kiistan korkeat laineet toisten tuomitsessa hänet kansanvillitsijäksi toisten kohottaessa hänet varauksetta suurimmaksi dramatiikoksemme.

M. C. oli hyökännyt ankarasti yhteiskuntaa vastaan, mutta ei repivässä, vaan rakentavassa mielessä. Hän oli armotta paljastanut mädännäisyyttä kaikkien yhteiskuntaluokkien elämässä, mutta erikoisesti asetti hän sivistyneistön vastuuseen näistä epäkohdista. Mutta hänen myötätuntonsa oli aina sorretun puolella oli hän sitten työmiehen vaimo tai virkamiehen tytär, ja hänen suuttumuksensa kohdistui luonnottomien etuoikeuksien

turvin elostelevaan ja rehentelevään oli tämä sitten työmies tai porvari.

Minna Canth oli taistelijaluonne ja hän taisteli. Hän ampui ehkä joskus yli maalin, ja siitä syytettiin häntä heti, mutta vielä useammin ymmärrettiin hänen tarkoituksensa väärin. Vuosien vieressä asettui vähitellen myrsky kirjailijan omassa sydämessä ja taiteilija hänessä työnsi taistelijan taka-alalle. Tapahtuu selvä suunnanmuutos, josta ensimmäisen todistuksen saamme näytelmässä "Papin perhe". Mutta vielä enemmän on pääpaino ihmisen sielunelämän kuvauksessa näytelmässä "Anna Liisa".

Kirjailijan kerrotaan jo kauan harkinneen lapsenmurhaajan psykologian esittämistä, ja hän tekee sen tässä näytelmässä.

"Anna Liisassa" Minna Canth haluaa osoittaa, kuinka ihminen, jos hän seuraa omantuntonsa ääntä, lopultakaan ei voi saavuttaa rauhaa, vaikka hän olisi kuinkakin tunnustanut rikoksensa niille, joita vastaan hän lähinnä oli rikkonut, ellei hän myös sovittanut rikostaan julkisesti. Ei auttanut Anna Liisaa puhdas, parannettu elämä. Hänen oli kestettävä myös ulkonainen häpeä ja rangaistus. Mutta ottaessaan ne vapaaehtoisesti

vastaan, hän samalla astui sille ainoalle tielle, jota seuraten hänen sielunsa saattoi pelastua.

"Anna Liisa" on myös filmattu ja muistelen nähneeni sen Oulussa tämän vuoden aikana. Filminäkin kappale on melko vaikuttava, vaikka huomio tietysti kiintyykin Anna Liisan (Mervi Järventaus) jäykkyyteen. Samaa jäykkyyttä, teatterijäykkyyttä, joka ei kuulu filmiin, on koko kappaleessa, varsinkin joukkokohtauksissa. Ei ihme jos eräs tunnetuimpia elokuvakriitikkojamme kävi ankarasti filmin kimppuun syyttäen sitä Bergbomilaisen teatterin filmaamisesta. Ja senhän ymmärrämme, että nykyaikainen elokuva voi noudattaa Kaarlo Bergbomin ohjaustyyliä!

Tämä näytelmä on ollut kautta maaseutunäyttämöillämme kaikkein suosituimpia kappaleita. Viimeisestä oululaisesta Anna Liisa-esityksestä on kulunut jo 13—14 vuotta, sillä kappale esitettiin Oulun Näyttämön alkuaikoina joko v. 1931 tai -32. Tällöin, Hannes Flink-Hakon ollessa johtajana, näytteli Anna Liisaa näyttämömme eittämätön primadonna, rouva Alice Lyly. Sitä ennen esitettiin "Anna Liisa" Oulun Teatterin toimesta joskus v. 1923 pääosassa rva Jylhäkangas. Myös Työväen Teatteri esitti aikanaan kappaleen pääosassa Iida Kallio. "Anna Liisa" on elävä kappale ja palaa varmasti vielä meidänkin aikamme.